

*З досвіду роботи Л.В.Бондаренко,
вчителя української мови та літератури
Славутицького ліцею*

Урок словесності в 11 класі

Тема уроку: Афористична мудрість українців як складова світової афористики.
Розділові знаки у складному реченні. Тренувальні вправи

Мета уроку: ознайомити старшокласників з джерелом народної мудрості – українською афористикою;
удосконалювати вміння учнів визначати види складних речень, будувати їх схеми, ставити в реченнях розділові знаки відповідно до норм пунктуації;
виховувати повагу до українського народу, його мови, культури.

Тип уроку: урок повторення та систематизації здобутих знань.

Матеріали та обладнання:

картки для роботи у групах;

Українська афористика Х – ХХст. – К., Просвіта, 2001. -320с.

Епіграфи до уроку:

Афоризм – це роман, з якого редактор
викреслив усе зайве.

М.Генін

Пам'ятай: більшість твоїх слів – зайві.

А.Коваль

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент.

II. Оголошення теми та мети уроку. Мотивація навчальної діяльності.

Розпочати сьогоднішній урок мені хочеться рядками Дмитра Білоуса:

Речення - це зоряний разок

Слів-намистин, що світяться алмазно,

Висяюють опукло і виразно.

Найкращі нам разки найкращих слів

Низати в речення сам Бог велів.

Отже, сьогодні ми продовжуємо працювати над видами складних речень, ми удосконалюватимемо наші вміння будувати їх схеми, а також умотивовано ставити в них розділові знаки.

Хочеться додати, що разом із цим ми ознайомимося ще з одним жанром літератури – афоризмами. Тож на уроці працюємо з реченнями, які являють собою різні види складних речень і які є афоризмами.

III. Систематизація раніше засвоєного матеріалу.

1. Поняття про афоризм.

- Давайте пригадаємо, що таке афоризм? Де ми на уроках літератури зустрічали такі вислови?
- Які афористичні вислови ви пам'ятаєте?

Афоризм(гр.) – яка-небудь узагальнена думка, висловлена стисло у виразній формі.

- Які є близькі поняття до поняття «афоризм»?

Мотто(ит.) – дотепний вислів, афоризм, що вживається як епіграф на початку книжки або розділу; девіз.

Сентенція(лат.) – вислів повчального характеру.

Якщо говорити про історію виникнення афоризмів, то слід зазначити, що навмисно їх ніхто не писав. Їх просто вибирали із творів філософів, письменників, громадських діячів. Із них навіть укладали збірки. Коли ми в 9 класі вивчали літературу Київської Русі, про одну таку збірку говорили. Це приклад перекладної світської літератури – «Пчела». Пам'ятаєте?

Усім догоджати – зло.

Хто хоче іншими правити, нехай спершу навчиться володіти собою.

Слід двічі слухати, а один раз говорити.

Крім того, дуже багато афоризмів знаходимо в Біблії. Але не слід сплутувати афоризми з фразеологізмами.

- Яка різниця між фразеологізмами та афоризмами?

На сьогодні афоризм уже існує як окремий жанр літератури. Афоризми складають різні люди – політики, громадські діячі, економісти, але найбільше серед авторів цього жанру письменників, психологів.

- Як ви думаєте, чому?

2. Колективна робота. Аналіз речень, записаних на дошці.

Речення для аналізу:

1. Якщо ви хочете, щоб життя вам усміхалося, подаруйте йому спочатку гарний настрій (Спіноза).
2. Будинок, в якому немає книг, - це тіло, в якому немає душі (Цицерон).
3. Ми лише тоді відчуваємо чарівність рідної мови, коли чуємо її під чужими небесами (Б.Шоу).
4. Життя справді складне, і єдиний у нього підручник – досвід (Гр.Тютюнник).
5. Сердяться слабкі душі, сильні – ненавидять або прощають (Гр.Тютюнник).
6. Щоб шанувати, треба мати талант; щоб заздрити, таланту не треба (Гр.Тютюнник).
7. Людина схожа на дріб: чисельник є те, що вона собою являє, а знаменник те, що вона про себе думає. Чим більший знаменник, тим менше число (Л.Толстой).

3. Робота в парах.

1. Коли зжере синиця орла коли каміння попливе по воді коли буде свиня брехати на білку тоді нерозумний розуму навчиться (Данило Заточник, філософ, релігійний діяч, кін.ХІІ – поч.ХІІІ ст.)

2. Світло бачиться тоді коли світло в очах є (Григорій Сковорода, філософ, поет, 1722-1794).

3.Хіба може говорити про біле той котрому невідоме що таке чорне? (Григорій Сковорода, філософ, поет, 1722-1794).

4.Життя наше – це подорож а дружня бесіда – це візок що полегшує мандрівникові дорогу (Григорій Сковорода, філософ, поет, 1722-1794).

5.Не дуже довіряй своєму серцю сей віщун часто обманює (Іван Котляревський, 1769-1838).

6.Якби ви вчилися так як треба то й мудрость би була своя (Тарас Шевченко).

7.Книги морська глибина
Хто в них пірне аж до дна
Той хоч і труду мав досить
Дивнії перли виносить (Іван Франко).

8. Дитина дзеркало родини як у краплі води відбивається сонце так у дітях відбивається моральна чистота матері й батька (Василь Сухомлинський, педагог, письменник, 1918-1970).

9. Від нещасливого кохання є багато ліків та виліковує тільки щасливе кохання (Володимир Канівець, письменник, р.н. 1923)

10. Щоб усі зрозуміли який ти дурень досить розповісти всім який ти розумний! (Олександр Перлюк, журналіст, р.н. 1959).

11. Як тільки людина підбирає ключі до таємниць Всесвіту, Бог відразу міняє замки (Андрій Коваль, історик, громадський діяч, р.н. 1956)

12. Коли у Бога бракує аргументів він змушений творити чудеса (Андрій Коваль, історик, громадський діяч, р.н. 1956).

13. Хвилини йдуть години біжать роки летять (Андрій Коваль, історик, громадський діяч, р.н. 1956).

14. Розумна жінка так попросить чоловіка почистити картопельку що він і пиріжків напече (Олександр Перлюк, журналіст, р.н. 1959).

15. Вчитися ніколи не пізно але як пізно людина починає це розуміти (Олександр Перлюк, журналіст, р.н. 1959).

16. Якщо не маєш Вчителя вчись у своїх учнів (Андрій Коваль, історик, громадський діяч, р.н. 1956).

IV. Підсумок уроку.

Підводячи підсумок уроку, хочеться сказати, що використання афоризмів прикрашає наше мовлення. Але в усьому треба знати міру, бо людина, яка часто повторює чужі думки, втрачає здатність мислити самостійно

V. Домашнє завдання.

Скласти афоризм, який би являв собою складне речення, або написати твір-мініатюру на основі одного з афоризмів, що звучали на уроці.

